

Tiền lương của công nhân viên chức nhà nước hiện nay, nói chung ở mức nào cũng có chỉ số rõ ràng, cụ thể xảy ra chuyện gì thì cũng có cơ quan chức năng giải quyết. Nhưng công giới nghệ sĩ thì không đơn giản như thế, bởi lẽ nó tùy thuộc vào tay nghề, tên tuổi, tài năng và thậm chí tài chạy số nữa.

Nhìn chung hiện nay, dù thế nào, thì thu nhập của giới nghệ sĩ cũng hơn giới công nhân viên chức.

Nếu sắp xếp thứ tự các lĩnh vực nghệ thuật từ loại "xịn" đến loại yếu kém có thể tạm xếp như sau về mức thu nhập: - Ca nhạc, điện ảnh, cải lương, sân khấu hài và xiếc, còn hai môn hát bội và múa rối thì thu nhập quá thấp, nói thẳng ra là không có chỗ đứng về mặt tài chánh như các bộ môn khác.

Đời sống giới ca nhạc ra sao?

Trong giới biểu diễn hiện nay có thể nói ca nhạc là "ấm" nhất, vì bộ môn này hấp dẫn người thưởng thức nhất cứ thời điểm nào, và không có sự tranh giành của đối thủ nào khác.

Địa bàn hoạt động rộng rãi gồm: đài phát thanh, đài truyền hình, băng nhạc, karaoke, tụ điểm ca nhạc, vũ trường hay các số ở tỉnh lớn... Tuy nhiên trong lĩnh vực này nghệ sĩ cũng được chia làm nhiều hạng A, B, ...

Một ca sĩ hạng A, nếu hoạt động thường xuyên thì mức thu nhập hàng tháng tối thiểu phải trên 5 triệu. Các nghệ sĩ có doanh thu cao nhất hàng năm tại phòng trà ca nhạc và các tụ điểm là NT, TL, NP, LT, TS, PT, IL, TH...

Nam danh ca có thù lao cao nhất hiện nay là NT, mỗi số chỉ 15 phút, thù lao từ 100 đến 120 ngàn, mỗi đêm chỉ chạy 3 điểm, có thể kiếm gần nửa triệu bạc, nhưng chỉ mình anh được số đó mà thôi. Nếu trường hợp đi lưu diễn ở các tỉnh thì lãnh 100 ngàn/xuất, tiền ăn ở bầu số chịu hết. Ngoài ra một số ca sĩ nổi tiếng khác như TL, TH, NP, HL... mỗi số từ 80 đến 100 ngàn, hát tại các tụ điểm TP. HCM. Trường hợp hát thu xăng sẽ có thù lao từ 100 đến 150 ngàn 1 bài. Nghệ sĩ hạng B hát tại các tụ điểm theo giá hiện nay là 50 ngàn 1 số (hát 2 bài) và hạng C là 25 ngàn. Mỗi đêm hát ba điểm đã đủ sống rồi. Trong giới ca nhạc chỉ có nhạc công là giá thấp nhất, loại xịn được 50 ngàn, loại thường từ 20 đến 30 ngàn là tối đa, mà phải chơi đến 3 tiếng đồng hồ mới hết chương trình. Diễn viên điện ảnh có thu nhập như thế nào?

Giới điện ảnh trước đây rất bấp bênh vì mỗi năm chỉ đóng hai, ba phim làm sao sống nổi? Khoảng vài năm trở lại đây, khi cơ chế thị trường có mặt, tư nhân nhảy vô làm phim

PHẠM HỒNG VÂN

nền giới này có đời sống khá bảo đảm. Đạo diễn khi ký hợp đồng phim phải chịu trách nhiệm về sự sống còn của phim, nên thù lao rất cao, hiện nay nếu quay video thì 1 phim phải 5 triệu trở lên, còn phim nhựa phải 10 triệu thực hiện trong vòng 45 ngày.

Trong khi tác giả một kịch bản hay hiện nay chỉ lãnh từ 3 đến 5 triệu.

Hàng diễn viên tùy theo tên tuổi lớn nhỏ, có ăn khách hay không... và khi ký hợp đồng được trả làm 2 lần, trước khi thực hiện phim và sau khi hoàn tất. Giá diễn viên năng ký nhất hiện nay thuộc gia đình họ L.

Có một diễn viên điện ảnh ưu tú chỉ làm cổ vấn võ thuật thôi cũng lãnh mỗi phim từ 10 triệu trở lên, và khi anh xuất hiện dù vài phút cũng phải trả bạc triệu, lý do là nhà sản xuất dùng tên tuổi để quảng cáo.

Một diễn viên trẻ khác, hiện đang rất ăn khách, thù lao mỗi phim từ 15 triệu trở lên, và một đạo diễn trẻ lãnh một phim cả chục triệu.

Điều khá ngạc nhiên ở VN, vai nữ chính thu nhập lại thấp hơn vai nam, như giá hiện nay tối đa của VT, NH, DH là khoảng 7 triệu. Còn các công nhân hậu đài của điện ảnh phụ trách về ánh sáng, khuôn vác hay làm những việc linh tinh được trả khoảng 30 ngàn 1 ngày, xem ra là thoải mái hơn công nhân hậu đài sân khấu.

Những vai phụ được trả theo vai ngắn hay dài và tên tuổi lớn hay nhỏ, nhưng giá hiện nay ít nhất cũng phải 1 triệu 1 phim.

Giới sân khấu cải lương thì sao?

Từ vài năm trở lại đây, tình hình sân khấu cải lương không được sáng sủa lắm vì cải lương đã mất khán giả và có lúc đi xuống đến mức 'độ' thể thảm.

Nhìn từ chuyện đơn giản đến

nguyên nhân sâu xa của nó, có nhiều vấn đề phức tạp vô cùng, chính vì thế, lãnh vực này không phát triển nổi về mặt nghệ thuật cũng như tài chính. Các nghệ sĩ tên tuổi không đi hát được, còn có đất sống như thu video, phóng phim hay thu băng còn những "vì sao không tên" có cuộc sống rất ngặt nghèo, biết làm sao đây?

Trước đây, thời bao cấp, đời sống các nghệ sĩ gắn liền với sân khấu về nghệ thuật cũng như cơm gạo áo tiền... không được chạy số hoặc nghỉ và rời đoàn hát một cách vô tội vạ... Về sau này khi bức màn bao cấp được bỏ xuống thì một số ngôi sao ca cổ mặc tình thao túng nhiều sân khấu, nơi nào lương cao thì hát, lương ít thì nghỉ. Cuộc sống các thành tượng sân khấu như MV, MP, LT, BT, LT, MC vương giả đúng nghĩa: tiền thù lao 1 đêm hát của những tên tuổi này tại Thành phố tối thiểu 1 triệu đồng, tiền thu băng video vai chính được trả từ 3 triệu trở lên, chưa kể hát xa ở tỉnh các đoàn hát phải chia cho họ theo tỷ lệ phần trăm doanh thu...

Nói chung ngôi sao cổ nhạc mỗi tháng kiếm năm bảy triệu là chuyện không khó, nhưng cuộc sống của những anh em làm việc ở tiền đài và hậu đài mới đáng nói.

Công việc hậu đài rất nặng nề gồm các phần việc sau đây:

- Phần kỹ thuật: âm thanh ánh sáng.
- Phần ngoại hình sân khấu: kéo màn, dựng phông, nhắc tường và y trang.

Hiện nay ở các đoàn hát loại A, mỗi đêm 1 người ở tổ hậu đài chỉ được từ 10 đến 15 ngàn, nếu đêm nào không kéo màn kể như đói.

Các đoàn loại B tệ hơn nữa, mỗi công nhân hậu đài chỉ lãnh từ 7 đến 10 ngàn 1 đêm.

• Tiền sương gió ai hưởng?

Quy định hiện nay nếu các đoàn hát lưu diễn ở vùng biển, vùng sâu, vùng cao nguyên, thì công nhân hậu đài được hưởng tiền "sương gió" nhưng ít đoàn nào áp dụng đúng luật. Hậu đài chịu hứng sương gió để giữ đồ đạc, vật tư cho đoàn nhưng tiền "gió sương" thì không được hưởng (đó là chuyện bất công nhưng có thật). Bức màn nhưng nào cũng có bề mặt, bề trái của nó nhưng đời sống của anh chị em công nhân hậu đài bề mặt còn kém xa bề trái của bức màn nhưng là thế.

Những năm sau này nhiều đoàn hát nhà nước giải thể và các tư nhân "bao giàn" lập gánh rất nhiều ở các tỉnh. Chính nhờ đó mà các nghệ sĩ loại B của sân khấu cải lương có thể bươn chải theo các quận, huyện để kiếm sống qua ngày.

1. KINH TẾ

1.1 Trong tiếng Việt từ *kinh tế*, *kinh tế học*, *kinh tế (học) gia* được dùng để dịch các thuật ngữ *economy*, *economics*, *economist*.

Trước đây có một số người giải thích: *kinh tế* là nói tắt của *kinh bang tế thế* (trị nước giúp đời). Tuy nhiên, từ nguyên hai chữ *kinh tế* không chỉ dừng ở đó.

1.2 Mathew trong *Chinese-English Dictionary* (NXB Đại học Harvard in lần đầu 1943) giải thích rằng: *kinh tế* là do *kinh thế tế dân* nói gọn.

Mục từ 1123, phần (b), trang 157 (bản in 1971) giảng *kinh thế tế dân* là *to develop the land and save the people* (phát triển đất nước và cứu giúp nhân dân).

1.3 Giống như Mathew, không nói gì đến bốn chữ *kinh bang tế thế*, *A New Practical Chinese-English Dictionary* do Lương Thực Thu chủ biên (Viễn đông thư cục xuất bản năm 1973), cũng chỉ nhắc tới từ *kinh thế tế dân*.

Mục từ 4350, trang 840, bản in 1990, từ điển của họ Lương giảng *kinh thế tế dân* là: *to govern and benefit the people* (trị dân và làm cho nhân dân được hưởng lợi ích).

Khi xét từ nguyên của từ *kinh tế* từ góc độ chữ Hán, phải chăng các học giả Trung Quốc đã gắn liền ý nghĩa *kinh tế* với chánh trị, và làm *kinh tế* tức là làm chánh trị; hay nói ngược lại, nhà chánh trị không thể không hiểu biết về *kinh tế*?

1.4 Từ *economy* có gốc Hy Lạp là *oikonomos*. Theo *The American Heritage Dictionary of the English Language* (bản in 1971), *oikonomos* nghĩa là: *manager of a household* (người quản lý một gia đình).

Theo *Webster's Seventh New Collegiate Dictionary* (bản in 1970), *economy* có từ nguyên Hy Lạp là *oikonomia*. *Oikonomia* xuất phát từ *oikonomos* có nghĩa là *household*

manager (người quản lý một gia đình). *Oikonomia* tạo thành do hai từ tố Hy Lạp: *oikos* là *house* (nhà); và *nemein* là *to manage* (quản lý, quản trị).

So sánh từ *kinh tế* theo từ nguyên Hán và từ *economy* theo từ

TỪ NGUYÊN THUẬT NGỮ KINH TẾ

LTS: Lâu nay trong sách báo tiếng Việt khi dịch từ tiếng Anh sang tiếng Việt và ngược lại, đôi khi có chỗ khác nhau gây lúng túng cho người đọc. Do vậy, kể từ số 30 (4/93), Tạp chí PTKT mở mục "Từ nguyên thuật ngữ kinh tế" như là sự thử nghiệm nhằm làm rõ căn nguyên của những từ, tuy rất thường gặp nhưng còn nhiều sự khác biệt trong nhận thức.

Kỳ này, PTKT mời Ô. LÊ ANH DŨNG (Trung tâm ngoại ngữ Kinh tế - Thương mại ĐHKI) phụ trách giải đáp những từ nguyên dưới đây. PTKT rất mong bạn đọc xa gần tham gia ý kiến về sự thử nghiệm này và góp phần làm rõ căn nguyên và nội dung của những từ mà chúng ta quan tâm.

nguyên Hy Lạp, rõ ràng từ nguyên Hán mang ý nghĩa tâm cơ quốc gia trong lúc từ nguyên Hy Lạp chỉ mang ý nghĩa ở phạm vi gia đình hạn hẹp.

1.5 *Kinh tế học* là một mục từ không được định nghĩa trong *Từ điển kinh tế* dịch từ tiếng Nga, NXB Sự thật, Hà Nội 1976.

• Từ điển tiếng Việt của Viện Ngôn ngữ học (Hà Nội 1992) định nghĩa: "*Kinh tế học*: khoa học nghiên cứu về quan hệ sản xuất, về quy luật chỉ phối quá trình sản xuất, phân phối và trao đổi của cải vật chất trong xã hội con người ở các giai đoạn khác nhau của nó". (trang 526).

• Từ điển kinh tế thị trường từ A đến Z (Trần Bá Tước chủ biên, NXB Trẻ, 1992) giải thích *kinh tế học* là: "Một môn nghiên cứu về cách sung dụng các tài nguyên khan hiếm vào sản xuất và phân phối hàng hóa và dịch vụ nhằm thỏa mãn nhu cầu của con người" (tr. 128).

• Bản dịch *Kinh tế học* của

trường Đại học kinh tế quốc dân NXB Giáo Dục (Hà Nội, 1992) giải nghĩa: "*Kinh tế học* nghiên cứu các thức xã hội giải quyết ba vấn đề: sản xuất cái gì, sản xuất như thế nào, sản xuất cho ai." (tr. 2)

2. KINH TẾ VI MÔ - KINH TẾ VI MÔ

2.1 Ngày nay người V dùng từ *kinh tế vi mô* và *kinh tế vĩ mô* để dịch hai thuật ngữ *microeconomics* và *macroeconomics*.

Trước đây, *macro* người dịch là *dại tượng*, *micro* dịch là *vi tiểu*.

2.2 Theo Webster *American Heritage* (1971) dẫn trên, hai tiếp đầu ngữ (prefixes) *macro* và *micro* gốc Hy Lạp:

- *macro*: large, long (lớn, dài)

- *micro*: small, short (nhỏ, ngắn)

2.3 Trong chữ Hán, *vi*, *lớn*, *vi* là *nhỏ*. Cách dịch này hiện nay là sít sao, xác đáng.

2.4 Sự khác nhau giữa *vi mô* và *vi mô*.

Cách định nghĩa của *Dictionary of Modern Economics*, do Douglas Greenwald chủ biên, Mc Graw-Hill 1973 (tr. 352; 370) cho thấy rất rõ sự khác biệt giữa hai loại này. Theo đó mọi vấn đề như giá cả, sản lượng, tài nguyên, nguồn lực, lao động... *kinh tế vi mô* xem xét trên bình diện quốc gia, trái lại *kinh tế vĩ mô* xem xét trên bình diện từng đơn vị xí nghiệp riêng lẻ, từng người tiêu dùng riêng lẻ, từng hàng hóa, từng ngành công nghiệp...

Nói cách khác, *kinh tế vĩ mô* xem xét, nhìn toàn diện sinh hoạt *kinh tế (overall view of economic life)* của một quốc gia; còn *kinh tế vi mô* xem xét những phần tử, những đơn vị góp phần tạo nên sinh hoạt *kinh tế* chung của quốc gia.

(Kỳ sau: *Kinh tế học thực chứng*, *Kinh tế học chuẩn tắc*)

(Tiếp theo trang 27)

Sân khấu hài - lương hưởng tự do:

Lãnh vực sân khấu hài hiện nay có cuộc sống sung túc hơn cải lương nhiều, bởi lẽ đây là đoàn hát thu nhỏ tối đa, chỉ ba hay bốn người. Các nhóm hài tên tuổi như BQ, DP, LVC, KN, QH, HN là những nhóm nặng ký hái ra tiền nhanh.

Mỗi nhóm như thế diễn tại tụ điểm khoảng 20

phút 1 số, được thù lao từ 150 ngàn trở lên, nếu chạy được 4 số 1 đêm thì tiền chia ra mỗi diễn viên có thể lên tới 100 ngàn. Hiện nay nhóm dẫn đầu về doanh thu là nhóm BQ, vì ngoài diễn ở các tụ điểm, nhóm này thực hiện thêm các tiết mục Trong nhà ngoài phố, phim hài video và chơi cả băng nhạc hài nữa.

Riêng cá nhân một ngôi sao hài nọ 1 tháng thu nhập trên 10 triệu, còn các

diễn viên khác từ 3 triệu trở lên.

Thu nhập ở đây do trưởng nhóm quyết định, tự trả cho thành viên trong nhóm và có trách nhiệm khá nặng trong việc lo kiếm số, viết kịch bản, phân vai... Tuy nhiên cũng có nhiều trưởng hợp ăn chia không đồng đều giữa đồng nghiệp với nhau và điều đó đã từng xảy ra ở vài nhóm hài tên tuổi tại TP.HCM.

Với sân khấu hài, mặc

dù tiền thù lao như thế chưa hẳn là cao nhưng nh

ăn chắc mặc bền, nên cũn không chật vật lắm. Tóm lại chuyện th

nhập của nghệ sĩ Việt Nam không thể so sánh với nghệ sĩ nước ngoài nhưng đi

an ủi là cuộc sống không đến nỗi thiếu thốn v

trước mắt vẫn phần đầu v

nghệ thuật để tiếp tục l

thần tượng của người á

mộ ♣